

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha občianskej spoločnosti vo vzťahoch medzi EÚ a Srbskom“ (prieskumné stanovisko)

(2013/C 327/02)

Spravodajca: **Ionuț SIBIAN**

Pomocný spravodajca: **Christoph LECHNER**

V liste od člena Komisie Šefčoviča z 12. decembra 2012 Európska komisia požiadala Európsky hospodársky a sociálny výbor v súlade s článkom 262 Zmluvy o ES a článkom 9 protokolu o spolupráci medzi EHSV a Európskou komisiou, aby vypracoval prieskumné stanovisko na tému

„Úloha občianskej spoločnosti vo vzťahoch medzi EÚ a Srbskom“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 25. júna 2013.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 491. plenárnom zasadnutí 10. a 11. júla 2013 (schôdza z 10. júla 2013) 171 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta úsilie o reformu hospodárstva a inštitúcií Srbska, ktoré za posledné desaťročie vyvinuli jeho vlády. Proces pristúpenia Srbska k EÚ považuje za príležitosť na konsolidáciu a účinnú realizáciu začatých reforiem. Zdôrazňuje význam zapojenia občianskej spoločnosti do procesu zosúladovania srbskej legislatívy s *acquis* EÚ. Vyzýva vládu Srbska a inštitúcie EÚ, aby intenzívnejšie podporovali organizácie občianskej spoločnosti a väčšmi ich zapájali do činnosti v rámci plánovaných krokov vedúcich k pristúpeniu k EÚ.

1.2 Výbor víta rozhodnutie Európskej rady začať najneskôr v januári 2014 prístupové rokovania so Srbskom. EHSV blahoželá Belehradu a Prištine k podpisu *Prvej dohody o zásadách normalizácie vzťahov* (v Bruseli 19. apríla 2013) a prijatiu s ňou súvisiaceho vykonávacieho plánu v máji 2013. Teraz obe strany vyzýva, aby dohodu za pomoci EÚ implementovali. Výbor zdôrazňuje, že organizácie občianskej spoločnosti musia byť zapojené do realizačnej fázy, pretože môžu rozhodujúcim spôsobom prispieť k zmiereniu.

1.3 EHSV nabáda srbské orgány verejnej správy, aby organizovali viac verejných diskusií a konzultácií s organizáciami občianskej spoločnosti, a to ako v počiatočných štádiách koncipovania opatrení, tak aj v rámci ich realizačnej fázy. Výbor zdôrazňuje, že je dôležité, aby boli tieto organizácie zapojené do kľúčových častí procesu reforiem v oblastiach, ako je napríklad právny štát, územná spolupráca a zmierenie, sociálno-hospodársky rozvoj, životné prostredie, poľnohospodárstvo, práva menšín či boj proti diskriminácii.

1.4 EHSV odporúča, aby vláda venovala osobitnú pozornosť boju proti obchodovaniu s ľuďmi, korupcii a organizovanému zločinu. Nástojí tiež na tom, aby sa uznalo, že je potrebné

zaistiť bezpečnosť obhajcov ľudských práv a aktivistov organizácií občianskej spoločnosti zapojených do boja proti organizovanému zločinu, a aby vláda túto bezpečnosť zaručila.

1.5 Výbor poukazuje na skutočnosť, že napriek značnému dosiahnutému pokroku pri presadzovaní inkluzívnejšej spoločnosti treba vykonať ešte veľa práce, kým sa vybuduje spoločnosť, v ktorej si budú všetci rovni, bez ohľadu na rodovú príslušnosť, sexuálnu orientáciu, pôvod či vierovyznanie. Žiada vládu, aby nestrácala čas a implementovala antidiskriminačnú stratégiu, ktorá bola prijatá v júni 2013. EHSV odporúča, aby Európska komisia v úzkej spolupráci s organizáciami občianskej spoločnosti využívala svoje výročné správy o pokroku na monitorovanie uplatňovania tejto stratégie.

1.6 EHSV víta zaradenie úradu pre spoluprácu s občianskou spoločnosťou do premiérovej expertnej skupiny koordinačného orgánu pre pristúpenie k EÚ. Výbor tiež víta zapojenie organizácií občianskej spoločnosti vrátane zástupcov sociálnych partnerov do činnosti premiérovej rady pre integráciu do EÚ. To je osvedčený postup, na ktorom treba stavať a zväziť zapojenie organizácií občianskej spoločnosti vrátane zástupcov sociálnych partnerov do budúceho tímu, ktorý bude rokovať o pristúpení Srbska. V záujme nájdenia kľúčových spoločných názorov a vypracovania odporúčaní by sa však mali zabezpečiť časté a rozsiahle konzultácie s organizáciami občianskej spoločnosti. Je dôležité, aby boli odborníci z organizácií občianskej spoločnosti prizvaní do podskupín pôsobiacich v rámci spomínanej expertnej skupiny koordinačného orgánu.

1.7 EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby využívala nástroj predvstupovej pomoci IPA II na poskytovanie väčšej podpory budovaniu kapacít organizácií občianskej spoločnosti (vrátane sociálnych partnerov) a zamerala sa na zvyšovanie podpory partnerstvám, a to nielen medzi organizáciami občianskej

spoločnosti, ale aj medzi organizáciami občianskej spoločnosti a orgánmi verejnej správy. Mali by sa navýšiť prostriedky v rámci nástroja na podporu občianskej spoločnosti a mali by sa tiež zamerať na viaceré projekty, ktoré realizujú sociálni partneri. Prioritnou oblasťou by malo byť aj naďalej budovanie kapacít organizácií občianskej spoločnosti, aby sa zmysluplne zapojili do procesu integrácie do EÚ, a to presadzovaním zjednodušených postupov pri výbere a realizácii projektov, čerpaním inštitucionálnych grantov a ich prerozdeľovaním. Žiaduca nie je len finančná podpora, ale aj podpora mechanizmov na zlepšenie dialógu medzi občianskou spoločnosťou a orgánmi verejnej správy.

1.8 EHSV vyzýva delegáciu EÚ v Srbsku, aby naďalej umožňovala opätovné poskytovanie grantov menším organizáciám občianskej spoločnosti prostredníctvom väčších organizácií občianskej spoločnosti. To by bolo krokom vpred z hľadiska sprístupnenia týchto prostriedkov väčšiemu počtu organizácií občianskej spoločnosti.

1.9 Musí sa naďalej zvyšovať transparentnosť v oblasti verejných výdavkov, ktorú treba považovať za kľúčový prvok stratégie rozvoja občianskej spoločnosti. Zároveň treba zlepšiť mechanizmy plánovania spolufinancovania projektov EÚ, ktoré realizujú organizácie občianskej spoločnosti, ako aj mechanizmy vyplácania prostriedkov naň, a rozšíriť spolufinancovanie.

1.10 EHSV vyzýva srbskú vládu, aby sa väčšmi usilovala o zavedenie inštitucionálneho a právneho rámca, ktorý by napomáhal rozvoj občianskej spoločnosti a jej udržateľnosť. Odporúča, aby sa zväzilo zavedenie zákona umožňujúceho občanom venovať niekoľko percent z ich dane z príjmu organizáciám občianskej spoločnosti v rámci podpory dobročinnosti jednotlivcov (podľa modelu, ktorý funguje v krajinách strednej a východnej Európy), ako aj zavedenie daňových stimulov na podporu dobročinnosti jednotlivcov a podnikov.

1.11 Výbor odporúča, aby sa zrevidoval novoprijatý zákon o verejnom obstarávaní, ktorý vytvára prekážky pre organizácie občianskej spoločnosti uchádzajúce sa o získanie verejnej zákazky. Zákon zavádza povinné finančné záruky, ktoré organizácie občianskej spoločnosti nemôžu mať. To im môže brániť v účasti vo verejných súťažiach, a to nielen v oblasti sociálnych služieb, ale aj služieb v oblasti zdravotníctva a vzdelávania.

1.12 EHSV vyzýva srbskú vládu, aby vypracovala komplexnú stratégiu na boj proti šedej ekonomike a jej obmedzovanie. To by zlepšilo finančnú situáciu krajiny, predchádzalo nekalej konkurencii a vytváralo tak lepšie hospodárske prostredie, pričom by zaručovalo lepšie dodržiavanie sociálnych práv pracovníkov. Zároveň by to prispelo k obnove dôvery v inštitúcie a k podpore koncepcie právneho štátu.

1.13 Výbor zdôrazňuje význam sociálneho dialógu a vyzýva všetky zainteresované strany, aby čo najlepšie využívali existujúce inštitúcie, najmä sociálnu a hospodársku radu. Apeluje na

vládu, aby naďalej propagovala sociálnu a hospodársku radu a systematickejšie s ňou konzultovala všetky opatrenia, na ktorých majú oprávnený záujem zamestnávateľa a pracovníci. EHSV sa domnieva, že sociálny dialóg by mal mať pravidelný a štruktúrálny charakter, a nemal by byť *ad hoc*, a takisto by mal byť účinnejší a väčšmi orientovaný na výsledky.

1.14 EHSV požaduje, aby bola podpora sociálneho dialógu zaradená medzi hlavné priority inštitúcií EÚ vo vzťahu k Srbsku, a preto by sa mala odrážať vo všetkých programoch EÚ, ktoré sú pre túto krajinu k dispozícii. To by vyžadovalo väčšiu angažovanosť Sociálnej a hospodárskej rady, ktorej účasť by mala byť oficiálna. S radou by sa malo konzultovať v každom štádiu rokovania o pristúpení a mala by sa podieľať na monitorovaní uplatňovania Dohody o stabilizácii a pridružení medzi EÚ a Srbskom. Sociálna a hospodárska rada by mala mať možnosť predkladať pripomienky a stanoviská inštitúciám EÚ, keď budú posudzovať pokrok, ktorý dosiahlo Srbsko na ceste k členstvu v EÚ.

1.15 EHSV sa domnieva, že sociálny dialóg by sa mal ďalej podnecovať na regionálnej a miestnej úrovni, pričom by sa malo stavať na regionálnych štruktúrach sociálnej a hospodárskej rady. Mal by sa systematickejšie rozvíjať aj na odvetvovej úrovni, najmä v súkromnom sektore. Podpis a uplatňovanie čo najväčšieho počtu odvetvových kolektívnych dohôd by stabilizovalo pracovnoprávne vzťahy v Srbsku. Miestnym a celoštátnym orgánom by sa mali sústavne pripomínať výhody a význam sociálneho dialógu.

1.16 Výbor si všima, že bola zriadená tripartitná pracovná skupina na preskúmanie pracovného práva vrátane zákonov o štrajku, registrácii odborov a zákona o reprezentatívni sociálnych partnerov. Vyzýva Medzinárodnú organizáciu práce (MOP) a Európsku komisiu, aby podporili túto prebiehajúcu činnosť s cieľom plne zosúladiť srbskú legislatívu a prax s medzinárodnými a európskymi normami.

1.17 EHSV sa domnieva, že zvýšenie schopnosti sociálnych partnerov aktívne sa zapájať do sociálneho dialógu by malo byť zaradené medzi priority programov pomoci EÚ. Sociálni partneri potrebujú pomôcť, aby rozvinuli svoju schopnosť účinne sa podieľať na riešení všetkých ekonomických, sociálnych a právnych otázok vrátane rokovaní o pristúpení k EÚ. Mala by sa zlepšiť ich organizačná štruktúra, interná komunikácia a kapacita poskytovať služby svojim členom.

1.18 Výbor upozorňuje na skutočnosť, že základné práva pracovníkov sú v Srbsku stále pravidelne porušované a mechanizmy na predchádzanie týmto porušovaniam a ich postihovanie nie sú dostatočne účinné. Vyzýva srbskú vládu, aby preskúmala pôsobenie Agentúry pre pokojné urovnávanie pracovnoprávných sporov. EHSV navrhuje, aby sa zväzila možnosť zriadiť osobitné sudy pre pracovnoprávne spory.

Okrem toho žiada Európsku komisiu, aby vo svojich výročných správach venovala osobitnú kapitolu právam odborových zväzov a základným právam pracovníkov v úzkej konzultácii s národnými a európskymi odborovými zväzmi a MOP.

1.19 Srbské ženy – podnikateľky zohrávajú dôležitú úlohu na celom Balkáne a majú vytvorené účinné siete. V súčasnosti sa formuje súdržný regionálny prístup s cieľom ďalej rozvíjať podnikanie žien na miestnej úrovni. Výbor odporúča zvýšiť podporu na európskej, regionálnej a národnej úrovni, aby sa zásadne urýchlilo dosahovanie hospodárskych a sociálnych výhod. Okrem toho je potrebné uznať hospodársku a sociálnu nevyhnutnosť podpory podnikania žien v Srbsku.

1.20 Výbor odporúča, aby sa medzi EHSV a srbskými organizáciami občianskej spoločnosti zriadil zmiešaný poradný výbor (ZPV) EÚ – Srbsko. Tento spoločný orgán občianskej spoločnosti by sa mal vytvoriť po oficiálnom otvorení rokovaní o prístupí Srbska k EÚ. ZPV umožní organizáciám občianskej spoločnosti oboch strán nadviazať intenzívnejší dialóg a poskytnúť politickým orgánom podklady k relevantným kapitolám v rámci rokovaní o prístupí.

2. Kontext stanoviska

2.1 Počas uplynulého desaťročia Srbsko vyvinulo značné úsilie na reformu svojich inštitúcií, právneho rámca a hospodárskych predpisov, aby dosiahlo súlad s medzinárodnými a európskymi normami a presadzovalo otvorené a účinné trhové hospodárstvo.

2.2 Podpis Dohody o stabilizácii a pridružení medzi Srbskom a EÚ v roku 2008 bol jasným vyjadrením voľby srbskej vlády v prospech prístupia k EÚ a poskytol nový impulz reformnému procesu. V roku 2010 nadobudla účinnosť Dočasná dohoda o obchode a záležitostiach týkajúcich sa obchodu (súčasť Dohody o stabilizácii a pridružení).

2.3 Nová vláda, ktorá sa ujala svojej funkcie v roku 2012, potvrdila odhodlanie Srbska pristúpiť k EÚ. Prijala praktické kroky na pokračovanie doterajších reforiem, pričom sa zamerala najmä na boj proti korupcii, konsolidáciu právneho štátu, ochranu práv menšín a hospodársku obnovu. Takisto sa usiluje o zlepšenie regionálnej spolupráce.

2.4 V decembri 2012 Rada požiadala Európsku komisiu, aby do jari 2013 vypracovala hodnotiacu správu o pokroku, ktorý dosiahol Belehrad v dialógu s Prištinou a v rámci svojich proeurópsky orientovaných reforiem. Na základe tejto správy, ktorej výsledkom bolo pozitívne odporúčanie, Európska rada na svojom zasadnutí 28. júna 2013 rozhodla, že boli splnené podmienky na začatie prístupových rokovaní EÚ so Srbskom.

2.5 Belehrad a Priština sa 19. apríla 2013 v desiatom kole rokovaní pod vedením EÚ konečne dohodli o budúcnosti Srbsmi spravovanej severnej časti Kosova a podpísali *Prvú dohodu o zásadách normalizácie vzťahov*. V máji obe strany prijali vykonávací plán. Bol zriadený realizačný výbor, zložený zo zástupcov oboch strán, ktorému bude v činnosti pomáhať EÚ.

3. Dosiahnuté výsledky v politickej, hospodárskej a sociálnej oblasti

3.1 Srbsko je stále krajinou v procese transformácie. Niektoré podniky už boli sprivatizované, avšak veľkú časť hospodárstva tvoria verejné spoločnosti, ktoré často zúfalo potrebujú reštrukturalizáciu. Nezamestnanosť sa výrazne zvýšila (24 % ekonomicky činného obyvateľstva v roku 2012). Mladí ľudia sa snažia vysťahovať do zahraničia. Obyvateľstvo starne. Veľká časť obyvateľov stále pracuje v poľnohospodárstve a žije na vidieku, kde nedostatok investícií brzdí efektívny rozvoj. Šedá ekonomika je veľmi rozsiahla, podkopáva hospodárstvo ako celok, oslabuje štátny rozpočet a zamestnancov oberá o sociálnu ochranu. Korupcia, niekedy spojená s organizovaným zločinom, brzdí nielen hospodársky rozvoj, ale aj konsolidáciu inštitúcií. Takisto súdnicstvo zúfalo potrebuje reformu, ak má zaručiť skutočné rešpektovanie práv jednotlivcov a organizácií.

3.2 EHSV poukázal na tieto rôznorodé problémy vo svojom stanovisku „Vzťahy medzi EÚ a Srbskom: úloha občianskej spoločnosti“ (z 29. mája 2008), vyzdvihol však aj úsilie orgánov verejnej správy v súvislosti s prijímaním potrebných reforiem. Zaviedlo sa množstvo nových predpisov, boli zriadené nové inštitúcie, zamerané najmä na nadviazanie dialógu so sociálnymi partnermi a ďalšími organizáciami občianskej spoločnosti a v súčasnosti sú už oficiálne uznané práva menšín. Hoci tento proces ešte nie je ukončený, hlavným problémom je zaviesť všetky tieto inštitucionálne a právne zmeny do praxe.

3.3 Srbsko ratifikovalo 77 zmlúv a dohovorov Rady Európy vrátane tých najdôležitejších, ako je Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín, dohovor na zabránenie mučenia, dohovor o ochrane detí, akčný program boja proti korupcii a Európska sociálna charta. Osem ďalších dohovorov bolo podpísaných, stále sa však čaká na ich ratifikáciu. Jedným z nich je aj dohovor o predchádzaní násilí na ženách a domácejmu násilíu a o boji proti nemu. Na medzinárodnej úrovni Srbsko ratifikovalo 75 dohovorov MOP (73 už nadobudlo účinnosť).

3.4 Ako zdôraznil komisár Rady Európy pre ľudské práva⁽¹⁾, aby mohli byť mnohé z týchto dohovorov správne presadzované, bude ešte potrebné prijať ďalšie opatrenia. Komisár Rady Európy upozornil na problém nezvestných osôb a osôb násilne vysídlených počas vojny, čoraz väčšiu diskrimináciu Rómov, násilie voči ženám a rozšírenú homofóbiu.

⁽¹⁾ Thomas Hammarbergh, komisár Rady Európy pre ľudské práva. Správa vydaná po návšteve Srbska 12. – 15. júna 2011. CommDH(2011)29.

3.5 Hoci vláda prijala v októbri 2011 mediálnu stratégiu, novinári sú stále terčom násilia a vyhrážok. Na médiá sa tiež vyvíja tlak ekonomického a politického charakteru, ktorý ohrozuje nezávislosť médií a bráni novinárom vo výkone ich práce. Navyše odborári bývajú pre svoje členstvo v odboroch ešte stále šikanovaní alebo prepúšťaní.

3.6 EHSV sa domnieva, že pre Srbsko je jasnou prioritou ďalšia konsolidácia reformného procesu, reforma súdnictva a presadzovanie občianskych, sociálnych a ľudských práv. Vzťahy medzi EÚ a Srbskom by sa mohli jednoznačne zamerať na tieto aspekty. To je tiež kľúčovou záležitosťou pre organizácie občianskej spoločnosti, a preto treba ich aktívnu účasť podporovať všetkými možnými spôsobmi.

4. Súčasná situácia a úloha organizácií občianskej spoločnosti

4.1 Sloboda zhromažďovania a združovania je zakotvená v ústave a všeobecne sa rešpektuje. Slobodu združovania však ohrozujú čoraz častejšie vyhrážky zo strany násilných nacionalistických skupín.

4.2 Srbská občianska spoločnosť sa koncentruje hlavne v mestách a jej zastúpenie v jednotlivých regiónoch je nerovnomerné. Občianska spoločnosť je na vidieku zastúpená len veľmi slabo a jej kapacity nie sú dostatočne rozvinuté. Je potrebné väčšmi podporovať a podnecovať formovanie združení, budovanie kapacít a vytváranie sietí organizácií občianskej spoločnosti so sídlom vo vidieckych oblastiach a/alebo v malých mestách.

4.3 Osobitná pozornosť by sa mala venovať poľnohospodárstvu, rozvoju záujmových skupín v tejto oblasti a zapájaniu poľnohospodárov do sociálneho dialógu. Poľnohospodárstvo zohráva v Srbsku aj naďalej významnú úlohu – približne štvrtina obyvateľstva v produktívnom veku pracuje v poľnohospodárstve, ktoré je jedným z kľúčových hospodárskych odvetví. Význam poľnohospodárstva a poľnohospodárskej politiky bude v rámci budúceho procesu prístupnosti k EÚ značný. Osobitnou výzvou bude zároveň zosúladenie srbského poľnohospodárstva s právnymi predpismi EÚ.

4.4 Dobre zorganizované a štruktúrované záujmové skupiny by mohli prispieť nielen k presadzovaniu záujmov poľnohospodárov, ale predovšetkým by mohli zabezpečiť užitočnú podporu blížiacemu sa integračnému procesu, najmä pri koncipovaní a uplatňovaní osobitných programov na podporu poľnohospodárstva, vidieka a ľudí, ktorí tam žijú.

4.5 Medzi organizáciami občianskej spoločnosti existuje niekoľko aktívnych partnerstiev a koalícií, avšak ich zdroje

a podpora sú veľmi obmedzené na to, aby mohli byť aktívnejšie a vyvíjať väčší vplyv. Pokiaľ ide o partnerstvá medzi organizáciami občianskej spoločnosti a orgánmi verejnej správy, možno sa zavedené mechanizmy SECO⁽²⁾ a KOCDs⁽³⁾ budú môcť v budúcnosti považovať za príklady osvedčených postupov, a to za predpokladu, že ich pripomienky a návrhy sa budú zohľadňovať a bude sa im nepretržite a systematicky poskytovať finančná a iná podpora.

4.6 Medzi najzávažnejšie prekážky udržateľnosti organizácií občianskej spoločnosti patrí skutočnosť, že štátna podpora je nedostatočná a nevychádza zo správne definovaných priorít, ďalej nedostatočne rozvinuté podnikové sponzorstvo, chýbajúce individuálne darcovstvo, odchod medzinárodných darcov, slabo rozvinutá spolupráca s miestnymi orgánmi a minimálna zodpovednosť rozhodujúcich činiteľov vo všeobecnosti. Malo by sa vyvinúť úsilie na rozšírenie radov prívržencov organizácií občianskej spoločnosti. Obmedzená členská základňa bráni šíreniu pozitívneho obrazu organizácií občianskej spoločnosti a ich uznaniu, pričom financovanie z verejných zdrojov ešte stále nie je náležite regulované na všetkých úrovniach. Schopnosť organizácií občianskej spoločnosti ovplyvňovať sociálnu a politickú agendu je celkovo slabá, s výnimkou asi desiatky silných organizácií, z ktorých väčšina sídli v Belehrade.

4.7 EHSV víta úsilie na zlepšenie právneho rámca združení a nadácií vrátane zákona o združeních (október 2009), zákona o daroch a nadáciách (november 2010), zákona o dobrovoľníctve (máj 2010) a zjednodušených účtovných postupov pre malé združenia a nadácie (ešte nebol prijatý). Boli schválené aj ďalšie dôležité zákony, ako napríklad zákon o sociálnej starostlivosti (2011), ktoré však ešte neboli implementované. EHSV podporuje rozvoj rámca (v súlade s ustanoveniami zákona), ktorý by organizáciám občianskej spoločnosti zabezpečil spravodlivý prístup k verejným zdrojom určeným na podporu poskytovania sociálnych služieb.

4.8 EHSV víta zmeny v článku 41 rokovacieho poriadku vlády o verejných konzultáciách, ktorý stanovuje kritériá pre povinné verejné konzultácie, a to v tom zmysle, že sa tieto konzultácie chápu skôr ako pravidlo než výnimka. Na ich priebeh je vymedzený primeraný časový rámec. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné zabezpečiť, aby bol tento mechanizmus správne implementovaný. Prednostne sa treba zamerať na zvyšovanie informovanosti verejných orgánov v otázke prínosu spolupráce s organizáciami občianskej spoločnosti, a to v prvých fázach koncipovania verejných politík, ako aj neskôr, pri ich uplatňovaní. Okrem toho by sa mali preskúmať postupy týkajúce sa vymenovávania zástupcov organizácií občianskej spoločnosti do rôznych verejných orgánov na národnej a miestnej úrovni, pričom by sa mali zohľadniť osvedčené postupy zo susedných krajín a návrhy organizácií občianskej spoločnosti.

(2) SECO predstavuje budovanie sietí a kapacít v oblasti integrácie do EÚ a zapojenie občianskej spoločnosti do programového procesu IPA.

(3) KOCDs sú siete organizácií v oblasti sociálnej ochrany marginalizovaných skupín, ktoré spoločne oslovujú rozhodujúcich činiteľov v tejto oblasti.

4.9 Úrad pre spoluprácu s občianskou spoločnosťou začal svoju činnosť v roku 2011. V operačnom pláne na roky 2013 – 2014 sú vytýčené tieto kľúčové ciele:

- vypracovať stratégiu na vytvorenie priaznivého prostredia pre rozvoj občianskej spoločnosti a zriadiť národnú radu pre rozvoj občianskej spoločnosti,
- presadzovať nové zdroje financovania ako predpoklad udržateľnosti: inštitucionálne granty, sociálna činnosť podnikov, podniková dobročinnosť, sociálne podnikanie, vypracovanie kritérií na využívanie verejných priestorov organizáciami občianskej spoločnosti atď.,
- ďalej sa usilovať o vytvorenie inštitucionálneho rámca priaznivého pre rozvoj občianskej spoločnosti, t. j. vytvárať osobitné oddelenia alebo zadávať špeciálne úlohy v rámci príslušných ministerstiev; zvážiť možnosť zriadenia fondu na rozvoj občianskej spoločnosti a posilniť mechanizmy spolupráce medzi organizáciami občianskej spoločnosti a srbským národným zhromaždením.

4.10 EHSV víta snahu Úradu pre spoluprácu s občianskou spoločnosťou zvýšiť transparentnosť financovania organizácií občianskej spoločnosti zo štátneho rozpočtu, v rámci ktorej úrad vydal *Výročnú súhrnnú správu o finančných prostriedkoch vyčlenených združeniam a ďalším organizáciám občianskej spoločnosti zo štátneho rozpočtu Srbskej republiky*. Uvedený úrad by však mal mať väčšie právomoci, aby sa zvýšila miera poskytovania údajov od správnych orgánov na všetkých úrovniach s cieľom zabezpečiť úplnosť zberu údajov a ich každoročné zverejňovanie. EHSV preto víta podporu, ktorú delegácia EÚ poskytuje tomuto úradu prostredníctvom trojročného programu technickej pomoci, ktorý sa začal v decembri 2012 (4).

4.11 Z údajov za rok 2011 vyplýva, že na spolufinancovanie programov a projektov bolo vyčlenených a aj skutočne vyplatených veľmi málo prostriedkov, dokonca aj v prípadoch, keď bola podpora zo strany darcov zaistená, a to napriek skutočnosti, že organizácie občianskej spoločnosti takúto finančnú pomoc skutočne potrebujú.

5. Sociálny dialóg

5.1 Na hospodársky rozvoj a zabezpečenie sociálnej súdržnosti, ktorú si Srbsko vyžaduje, je nevyhnutný sociálny dialóg. V roku 2008 bola podpísaná všeobecná kolektívna zmluva. Sociálna a hospodárska rada Srbskej republiky prijala v apríli 2011 novú sociálno-hospodársku dohodu, ktorú podpísali hlavní predstavitelia sociálnych partnerov a premiér a ktorá obsahuje dôležité záväzky jednotlivých strán. Dohoda potvrdzuje, že sociálny dialóg je predpokladom na dosiahnutie spoločných cieľov v oblasti rozvoja, úspešné prekonanie

problémov spojených s hospodárskou krízou a zabezpečenie hospodárskeho a sociálneho pokroku v Srbsku. V roku 2012 sociálna a hospodárska rada podpísala aj dohodu o minimálnej mzde. Na odvetvovej úrovni boli v rokoch 2011 a 2012 podpísané štyri odvetvové kolektívne dohody, a to v rámci poľnohospodárstva, stavebníctva, chemického priemyslu a kovopriemyslu. Minister práce rozšíril platnosť týchto kolektívnych dohôd na všetkých štátnych zamestnancov. Kolektívne dohody sa vzťahujú aj na väčšinu sektora verejnej správy vrátane pracovníkov zdravotníctva, miestnej a celoštátnej verejnej správy, školstva a polície.

5.2 Sociálna a hospodárska rada bola zriadená zákonom v roku 2005 a slúži ako inštitucionálna platforma pre rokovania tripartity. Okrem toho existuje 18 sociálnych a hospodárskych rád pôsobiacich na miestnej úrovni, hoci, a to najmä v dôsledku nedostatočných záväzkov regionálnych orgánov, je plne funkčná len menej než polovica z nich. Rada musí vyriešiť množstvo problémov, ktoré brzdia jej činnosť, pričom najzávažnejším z nich sú chýbajúce finančné a ľudské zdroje. Dokázala však vytvoriť stále pracovné skupiny pre hospodárske otázky, legislatívu, kolektívne zmluvy a ochranu zdravia a bezpečnosť pri práci. Zástupcovia sociálnych partnerov sa v súčasnosti pravidelne zúčastňujú na zasadnutiach rady, na rozdiel od vlády, ktorú často zastupujú úradníci. Ich zapojenie sa zvýšilo od opätovného zriadenia rady v septembri 2012. Členom rady je teraz aj premiér, rada však aj naďalej zápasí s problémami v súvislosti s organizovaním svojich zasadnutí.

5.3 Sociálny dialóg síce prináša výsledky, treba ho však ešte konsolidovať a rozšíriť. Sociálni partneri sú slabí, najmä v súkromnom sektore. Kolektívne dohody sa po podpísaní nie vždy aj uplatňujú a existuje veľmi veľa oblastí, ktoré nie sú v sociálnom dialógu zahrnuté. Na celoštátnej úrovni sa so sociálnou a hospodárskou radou nekonzultuje systematicky vo všetkých otázkach, ktoré patria do rozsahu jej pôsobnosti, alebo je konzultácia len formálna a odporúčania rady vláda príliš často ignoruje. Pozitívnu výnimkou je ministerstvo práce, ktoré všetky návrhy zákonov a stratégií predkladá rade na pripomienkovanie. Nedávno navyše navrhlo, aby bola zriadená tripartitná pracovná skupina, ktorá by navrhla zmeny pracovnoprávných predpisov. K zlepšeniu došlo aj v prípade právnych predpisov v oblasti vzdelávania, keďže ministerstvo školstva a vedy predložilo rade na pripomienkovanie tri návrhy zákonov. Napriek týmto pozitívnejším signálom sa názory sociálnej a hospodárskej rady v oblasti všeobecných hospodárskych politík a opatrení s priamym dosahom na činnosť podnikov a zamestnancov aj naďalej výrazne ignorujú.

5.4 Agentúra pre pokojné urovnávanie pracovnoprávných sporov bola zriadená v roku 2005 a jej úlohou je riešiť individuálne aj kolektívne pracovnoprávne spory. Zameriava sa hlavne na individuálne prípady, v rámci ktorých môže arbiter vydávať záväzné rozhodnutia a má k dispozícii rovnaké právne prostriedky ako súd. Zdá sa však, že v praxi sa agentúre veľmi nedarí presadiť sa ako alternatívny mechanizmus a väčšina sporov sa stále predkladá súdom, ktoré sú známe svojou preťaženosťou. Pri riešení kolektívnych sporov agentúra zohráva

(4) Rozpočet programu technickej pomoci je 1,2 milióna EUR. Program sa zameriava na podporu ďalších zmien a doplnení právneho rámca týkajúceho sa organizácií občianskej spoločnosti, zavádzanie rámca pre transparentnosť financovania zo štátnych prostriedkov a zapájanie sa organizácií občianskej spoločnosti do procesu prijímania rozhodnutí.

úlohu mediátora, a teda nemôže jednotlivé strany sporu prinútiť k urovneniu, ale snaží sa ich presvedčiť, aby dobrovoľne prijali pokojné urovnanie.

5.5 Vláda by mala v roku 2013 podpísať s MOP program dôstojnej práce. Tento program by mal prispieť k revízií rôznych aspektov právnych predpisov a postupov v sociálnej oblasti s cieľom zosúladiť ich s medzinárodnými normami a vybudovať kapacity sociálnych partnerov, aby sa mohli účinne zapájať do sociálneho dialógu, a to s podporou finančných prostriedkov a programov EÚ.

5.6 Je zásadne dôležité, aby boli sociálni partneri lepšie začlenení do vládnych hospodárskych a sociálnych politík a politík v oblasti zamestnanosti, najmä vzhľadom na rokovania o prístupí k EÚ. Mali by byť zapojení aj do procesu príprav, aby Srbsko získalo oprávnenosť čerpať finančné prostriedky z Európskeho sociálneho fondu a ďalších fondov EÚ. Až potom bude možné, aby srbskí sociálni partneri účinne plnili svoju budúcu úlohu v rámci fór participatívnej demokracie na úrovni EÚ.

6. Sociálni partneri – súčasná situácia

6.1 Najväčšou záujmovou skupinou zamestnávateľov v krajine je Srbské združenie zamestnávateľov. Zastupuje srbských podnikateľov v sociálnej a hospodárskej rade. Avšak skutočnosť, že väčšina najväčších podnikov pôsobiacich v Srbsku ani ďalšie organizácie, ako je združenie malých a stredných podnikateľov, nie sú jeho členmi, oslabuje jeho legitimitu ako účastníka sociálneho dialógu.

6.2 Obchodná a priemyselná komora Srbska, ktorá je najväčším združením podnikov, sa v minulosti nezapájala do činnosti sociálnej a hospodárskej rady, a to pre systém povinného členstva. Avšak 1. januára 2013 bol v Srbsku zavedený systém dobrovoľného členstva a komora je dôrazne odhodlaná zapájať sa do sociálneho dialógu, najmä v oblasti odbornej prípravy, podpory zahraničného obchodu a regionálneho rozvoja. Podporuje zlepšenie postavenia Srbského združenia zamestnávateľov v sociálnej a hospodárskej rade za predpokladu, že bude schopné vyjadrovať názory čo najširšej škály záujmov zamestnávateľov prostredníctvom efektívneho procesu konzultácie, do ktorej budú zapojené všetky združenia zamestnávateľov.

6.3 Vzhľadom na vysokú mieru nezamestnanosti by mali mať zamestnávatelia väčší vplyv na rozvoj priaznivého podnikateľského prostredia. To by malo podnecovať podnikanie a rýchlejšie zakladanie nových podnikov, najmä MSP, ktoré sú jedným z najväčších tvorcov nových pracovných miest v Európe. Medzi hlavné prekážky lepšieho podnikateľského prostredia patrí: nedostatočná transparentnosť a predvídateľnosť právneho rámca, neatraktívny daňový systém vrátane určitých parašifálnych poplatkov, prístup k financovaniu, postupy registrácie podnikov, administratívne postupy týkajúce sa zahraničného obchodu atď. Podnikateľská komunita v Srbsku sa celkovo domnieva, že nie je v dostatočnej miere zapojená do legislatívneho procesu a hodnotenia jeho vplyvu, najmä pokiaľ ide o dosah na MSP.

6.4 Odborové zväzy sú roztrieštené a slabé. Väčšina z nich je združená v dvoch najväčších srbských konfederáciách: Konfederácii nezávislých odborových zväzov Srbska (SSSS) a Konfederácii odborových zväzov „Nezávislosť“ (Nezavisnost). Existujú aj dve ďalšie konfederácie, a to Združenie slobodných a nezávislých odborových zväzov Srbska (ASNS) a Konfederácia slobodných odborových zväzov (KSSS), ktoré trvajú na svojej reprezentatívности. Tú bude treba posúdiť podľa nového zákona o reprezentatívности, o ktorom sa v súčasnosti rokuje. Podľa údajov ministerstva práce navyše existuje približne 2 000 odborových organizácií v podnikoch, ktoré nie sú členmi celoštátnych konfederácií. Všetky relevantné organizácie pracovníkov musia byť intenzívnejšie zapojené do rozhodovacieho procesu v rámci sociálneho partnerstva na strane zamestnancov. Úloha odborových zväzov v Srbsku má zásadný význam pre posilnenie sociálneho dialógu.

6.5 Ťažkosti v procese transformácie a hospodárska kríza zhoršili fragmentáciu odborových zväzov a ešte viac ich oslabili. Faktory ako komplikovaný postup registrácie odborových zväzov, občasný odpor a šikanovanie zo strany manažérov, ktorí nie sú ochotní akceptovať sociálny dialóg na úrovni podnikov, bránia normálnemu rozvoju zastúpenia pracovníkov a znemožňujú sociálny dialóg. Avšak vzhľadom na uvedené skutočnosti treba privítať účinnú spoluprácu, ktorú v uplynulých rokoch nadviazali dve reprezentatívne konfederácie SSSS a Nezavisnost.

V Bruseli 10. júla 2013

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE